

Contract bij sper peperdure fokprogr

De grote Amerikaanse ki-organisaties verkopen sperma van hun hoogste stieren enkel nog met een contract dat het recht op aankoop van nakomelingen regelt. Hiermee schermen ze hun dure fokprogramma af voor concurrenten. Veehouders krijgen zo snel toegang tot nieuwe stieren, maar fokkers zijn met deze ontwikkeling niet onverdeeld gelukkig. Bewaken van genetische variatie in fokprogramma's is bovendien een aandachtspunt.

TEKST WICHERT KOOPMAN

ma beschermt amma's

Heel veel geld gaat er anno 2022 om in de Noord-Amerikaanse fokkerij. Ki-organisaties investeren miljoenen dollars in nucleusprogramma's om duizenden embryo's te produceren om daar enkele topstieren aan over te houden. En voor fokmateriaal dat bij particuliere fokkers wordt aangekocht, worden bedragen met minimaal vier en vaker vijf nullen neergeteld. 'Een topstier is een fortuin waard', stelt Harry Schuiling, salesmanager bij Semex Alliance. 'Door de stijgende betrouwbaarheid van genoomfokwaarden weten we steeds beter welke jonge stieren de absolute top zijn. Daarvan willen we veehouders graag laten profiteren tegen een redelijke prijs. Maar we willen zelf ook een voorsprong houden als het gaat om het benutten van zo'n stier voor het fokprogramma', schetst hij het dilemma waar alle ki-organisaties voor staan. Jan de Vries, directeur van internationaal handelsbedrijf in topgenetica Diamond Genetics en ki-organisatie AI Total, vindt het dan ook logisch dat ki-organisaties oplossingen zoeken om topgenetica af te schermen voor concurrenten. 'In de rundveefokkerij moeten we er misschien nog aan wennen, maar in de varkens- en kippenfokkerij is dit al lang gebruikelijk. Als een topstier veel geld waard is, wil je toch niet dat concurrenten voor een paar tientjes sperma in handen krijgen voor hun fokprogramma's?', stelt hij een retorische vraag.

Verkopen, maar beschermen

Afschermen van de allerhoogste stieren kan op verschillende manieren. De meest rigoureuze manier is een stier exclusief inzetten voor contractparingen. Dit gebeurt al in vrijwel alle fokprogramma's, ook in Europa, met het allereerste sperma van jonge stieren. Dit is meestal kwalitatief nog niet geschikt om in te vriezen en de eerste sprongen van een stier leveren vaak nog maar weinig rietjes op. Soms wordt een stier voor langere tijd van de markt gehouden. Maar ook sperma enkel geseekt aanbieden is een methode om te voorkomen dat de concurrentie er als stiervader mee aan de haal gaat. 'Een ki-organisatie wil sperma van topstieren natuurlijk ook gewoon snel en breed in de markt zetten om inves-

teringen terug te verdienen', legt De Vries uit. Om het risico op 'weglekken' van genetica op te vangen hebben alle grote Amerikaanse ki-organisaties zogenaamde ERS- ('early release sire')programma's ontwikkeld. Veehouders die sperma kopen van een stier in zo'n programma, moeten een contract ondertekenen. Hierin worden afspraken gemaakt over de kalveren die uit dit sperma worden geboren, ook als deze kalveren via de verkoop van embryo's geboren worden op een ander bedrijf.

Zeggenschap over nakomelingen

In een ERS-contract staat bijvoorbeeld dat kalveren die aan minimumeisen voor verwachtingswaarde voldoen, genomgetest moeten worden. De uitslag moet worden gedeeld met de ki-organisatie en die heeft het exclusieve recht op aankoop van een kalf tegen een vaste prijs. Hoe lang een ERS-contract geldt, verschilt tussen ki-organisaties en hangt ook af van de waarde van een stier voor het fokprogramma. Sommige stieren verliezen hun exclusieve status na enkele maanden, terwijl er ook stieren zijn die jaren in een ERS-programma zitten. Overigens verschilt de inhoud van de contracten tussen organisaties. Zo mag bij de ene organisatie een afgewezen stierkalf nog aan een derde worden verkocht, terwijl een ander eist dat het niet meer voor de fokkerij wordt ingezet. Ook bepalingen ten aanzien van zeggenschap over vrouwelijke dieren zijn niet in alle contracten gelijk. Sommige organisaties claimen zelfs exclusieve rechten op de nafok van deze vrouwelijke dieren.

Invloed ERS-vaders groot

Foktechnicus Gerbrand van Burgsteden, bij CRV verantwoordelijk voor de selectie van stieren in de Verenigde Staten, volgt de Amerikaanse fokkerij al langere tijd. Hij zag het belang van ERS-programma's snel toenemen. 'Inmiddels zijn er bijna 500 Amerikaanse stieren die in zo'n programma hebben gezeten. En van de 500 hoogste jonge gTPI-stieren van dit moment heeft 98 procent een vader uit een ERS-programma', vertelt hij. Met ERS-programma's voorkomen ki-organisaties het weglekken van genetica, maar ze vergroten ook de kans

Jan de Vries, Diamond Genetics: **'Als een topstier een fortuin waard is, wil je toch niet dat concurrenten voor een paar tientjes sperma in handen krijgen voor hun fokprogramma's?'**

Jan Kolff: ‘Topstieren afschermen is de doodsteek voor particuliere fokkers’

‘De ontwikkeling dat ki-organisaties hun topstieren afschermen, is al lang aan de gang en alle organisaties doen eraan mee. Ik begrijp deze keuze om het dure fokprogramma te beschermen, maar het is de doodsteek voor particuliere fokkers’, vindt Jan Kolff van JK Eder Holsteins. De fokker en fokveehandelaar constateert dat Europese ki-organisaties weliswaar nog niet werken met ERS-contracten,

maar wel hun meest interessante stieren eerst een periode van de markt houden. ‘Op het moment dat fokkers over zo’n stier kunnen beschikken, hebben de eigenaren er zelf al voldoende paringen mee gemaakt. De kans dat je dan nog een stiertje fokt dat interessant is voor de ki, is bijzonder klein. Het risico om te investeren in de indexfokkerij kunnen individuele fokkers niet meer dragen’, stelt hij vast. ‘Er zijn daarom nauwelijks veehouders meer die zich richten op het fokken van ki-stieren. Deze fokkerij is grotendeels geconcentreerd binnen de nucleusprogramma’s van de ki-organisaties.’

De handel in dieren met de hoogste NVI-fokwaarden is volgens Kolff dood en investeren in subtoppers vindt hij niet interessant. ‘Dieren met hoge RZG- of TPI-fokwaarden worden nog wel aangeboden. Maar daar kan ik niks mee als ik niet aan vrij sperma kan komen van jonge hoge RZG- of TPI-stieren’, legt de fokker uit. Hij snapt dat ki-organisaties

het sperma van dit soort stieren niet voor een paar tientjes weggeven aan de concurrent. ‘Maar verkoop het dan voor een hoge prijs.’ De toenemende invloed van ki-organisaties op de indexfokkerij was voor Kolff reden om hier afscheid van te nemen en zich te specialiseren in het exterieursegment. Hierin is volgens hem nog wel een levendige handel. ‘De vraag is of het goed is voor de fokkerij als er geen uitwisseling van stieren meer plaatsvindt tussen ki-organisaties. Het verleden leert bijvoorbeeld dat de beste zonen van een stiervader vaak van buiten het programma van de eigenaar kwamen. En de eigenwijze keuze van particuliere fokkers leverde nog wel eens een verrassende nieuwe stier op’, denkt Kolff hardop. ‘Maar de trend is niet te keren’, constateert hij. ‘De topfokkerij staat steeds verder af van gewone veehouders. Die kennen al lang niet meer de pedigrees van de stieren die ze gebruiken. En het gros van hen zal dat geen probleem vinden.’

op nieuwe topdieren door sperma van topstieren breed weg te zetten en de nakomelingen te testen.

‘In de Verenigde Staten zijn het zeker niet alleen fokkers die in de exclusieve ERS-stieren geïnteresseerd zijn’, vertelt Van Burgsteden. ‘Commerciële melkveehouders hebben goed in de gaten wat fokkerij voor het rendement van hun bedrijf kan betekenen. Als je duizenden koeien melkt, kun je zomaar tonnen dollars extra verdienen met een paar honderdste meer eiwit of een enkele procenten hogere voerefficiëntie. Het tekenen van een contract is voor deze veehouders geen bezwaar. In de verkoop van fokmateriaal zijn ze niet geïnteresseerd.’ Overigens benadrukt de foktechnicus dat het inzetten van de allerhoogste stieren beslist ook van toegevoegde waarde is voor veehouders in Nederland en Vlaanderen.

Topstieren sneller beschikbaar

Inmiddels is het fenomeen van ‘early release sires’ ook overgewaaid naar Europa. Zo bieden vrijwel alle leveranciers van Amerikaans stiersperma in Nederland en Vlaanderen nu hoge TPI-stieren met contracten aan. ABS Heemskerk verkoopt Icon-stieren, Alta Genetics stieren met het Edge-label en AI Total heeft het AiDol-programma. Bij CRV heet het ERS-programma Create, bij Semex FastStart, bij ST Genetics Legend en bij WWS Nx Gen.

‘Door stieren met een contract aan te bieden kunnen we

ze al op de markt brengen zodra er diepvriessperma beschikbaar is’, legt Jaap Veldhuisen, hoofd productontwikkeling bij CRV, uit. ‘Met het Create-programma komen de topstieren dus eerder beschikbaar en komen we tegemoet aan de vraag van veehouders die steeds de allerhoogste genetica willen gebruiken.’

‘Als we veehouders vragen een contract te ondertekenen bij de aankoop van sperma, roept dat in eerste instantie best vragen op’, merkt Jimmy Wolf, conceptmanager fokkerij bij ABS Heemskerk. ‘Maar als je uitlegt wat zo’n contract inhoudt, hebben de meesten daar geen moeite mee. Het overgrote deel van deze veehouders is enkel geïnteresseerd in verbetering van de eigen veestapel. En als een fokker een interessant kalf kan verkopen aan ABS, ontvangt hij daarvoor ook een hele mooie prijs.’ ‘De ontwikkeling van ERS-programma’s is positief voor veehouders’, vindt ook Harry Schuiling van Semex. ‘In het verleden hielden fokkerijorganisaties hun meest interessante stieren eerst exclusief voor het eigen fokprogramma. Nu komen ze veel eerder breed beschikbaar. En voor fokkers is het maken van afspraken over de inzet van stiervaders niets nieuws.’

Vissen in eigen vijver

Als ki-organisaties genetica over en weer afschermen, blijven ze ieder vissen in hun eigen vijver van genen. De

Harry Schuiling, Semex Alliance: **‘De ontwikkeling van ERS-programma’s is positief voor veehouders. Hiermee komen interessante stieren veel eerder breed beschikbaar’**

vraag is wat dit op termijn voor gevolgen heeft voor de genetische variatie in een fokprogramma. Vooralsnog zijn Europese ki-organisaties mede om deze reden terughoudend met het introduceren van ERS-programma's, al biedt AI Total al wel een aantal stieren met hoge fokwaarden voor RZG en NVI aan met een AiDol-contract. 'Bewaken van de variatie is voor fokkerijorganisaties zeker een aandachtspunt', erkent Bart Soetebier, directeur van WWS Nederland en België, importeur van sperma van het Amerikaanse Select Sires. 'Om variatie in bloedlijnen te behouden moeten fokprogramma's voldoende omvang hebben en spreiding aanbrengen in stiervaders.' Dit is volgens hem op meerdere manieren een vorm van risicospreiding. De selectie van stieren is immers gebaseerd op genoomfokwaarden. 'De betrouwbaarheid van deze fokwaarden neemt weliswaar nog steeds verder toe, maar fokwaarden blijken soms toch nog te veranderen als de dochters van een stier aan de melk komen', legt hij uit.

Afschermen geeft onderhandelingspositie

Rutger Woolderink, countrymanager Benelux bij Alta Genetics, maakt zich over verlies aan genetische variatie binnen fokprogramma's minder zorgen. 'De grote fokkerijorganisaties zijn wereldwijd actief, ook als het gaat om de zoektocht naar interessante genetica. Er zullen altijd weer nieuwe bloedlijnen opduiken', denkt hij. Dat een stiervader in een fokprogramma veel invloed krijgt, hoeft volgens hem dan ook geen probleem te zijn. 'Maar uiteindelijk moet er natuurlijk wel uitwisseling van genetica plaatsvinden tussen de verschillende fokprogramma's', benadrukt hij. 'En bedrijven zullen het niet aan de grote klok hangen, maar natuurlijk gebeurt dit ook.

De fokkerijwereld is klein, ki-organisaties zijn continu met elkaar in gesprek en maken afspraken. Door hun fokprogramma over en weer af te schermen creëren ze echter wel een positie in onderhandelingen over de uitwisseling van genetica.'

Jan de Vries van Diamond Genetics wijst erop dat de vorming van een gesloten genenpool binnen de fokprogramma's ook voordelen kan hebben als het gaat om variatie in het internationale stierenaanbod. 'Van stiervaders als OMan, Planet, Balisto en Mogul hadden destijds alle ki-organisaties zonen en kleinzonen op stal. Nu zien we internationaal veel meer verschillende vaders. Zolang veehouders van meerdere aanbieders sperma blijven gebruiken, kunnen ze hiermee de variatie in hun eigen veestapel veiligstellen.'

Samenvatting

- Alle grote Amerikaanse ki-organisaties bieden de allerhoogste stieren in eerste instantie aan met een contract dat de zeggenschap over nakomelingen regelt.
- Door het maken van afspraken met veehouders voorkomen de ki's dat genetica van dure topstieren 'weglekt' naar concurrerende fokprogramma's.
- Met de import van Amerikaans sperma is het fenomeen 'contractstieren' ook overgewaaid naar Europa.
- Voldoende bloedspreiding houden binnen het eigen fokprogramma is een belangrijk aandachtspunt.